

ISTORICUL DELICVENȚEI JUVENILE

Denisa-Oana PĂTRAȘCU¹

denisapatrascu@yahoo.com

ABSTRACT: Juvenile delinquency is as old as the forms of child maltreatment and victimization. From early times, states issued laws which stipulated that a minor who committed a crime was punished according to the community rules. The history of crimes committed by youngsters and the laws regulating this issue is a fascinating journey back in time, from Ancient society to modern time, from Ancient China to the newest Romanian Code of Criminal Procedure – this journey is the central theme of this study.

The article examines the way in which juvenile delinquency has been defined and punished by the Romanian laws but also by the attitude of common people. The author considers the specificity of juvenile delinquency, as a pre-requisite for finding the best solution to prevent other children/ teenagers from committing crimes.

KEYWORDS: juvenile delinquency, regulations, sanctions, children

Curentul criminologic de la Chicago considera că noțiunea de delicvență este relativ nouă, iar delicvența juvenilă – un fenomen social nou. În motivare sunt aduse argumentele: restrânsa utilizare a conceptului înainte de sec. XIX și apariția instanțelor pentru minori abia la sfârșitul sec. XX.

Se acceptă existența acestor fapte încă din cele mai vechi timpuri, dar se arată că acestea nu au fost considerate întotdeauna ilegale și nu au fost denumite „delicvente”.

Delicvența juvenilă este la fel de veche ca și modalitățile de maltratare și victimizare a copilului. Asemenea practici au culminat cu infanticidul – uciderea deliberată a copilului – o practica regulată în societățile antice. Din Orientul Mijlociu, la Roma, până la societățile celtice și scandinave, copiii nou-născuți erau aruncați în râu, sacrificați în cadrul unor ritualuri

¹ Dr. just., Secretar de Stat, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale; colaborator al Diviziei de istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

religioase. Au fost descoperite oase de copii sacrificați, în zidurile clădirilor construite pe toată perioada existenței civilizației umane cunoscute, începând cu anii 7000 î.e.n până în 1843 e.n.

Încă din cele mai vechi timpuri au existat reglementări privind regimul de sancționare a delictenților minori.

Antichitatea

În *dreptul antic* se făceau, în anumite situații, diferențieri de tratament între minori și adulți. *Legislația Chinei antice* prevedea posibilitatea ca minorii sub 7 ani să fie iertați de pedeapsă de către împărat, dacă nu se făceau vinovați de trădare. Pentru această infracțiune ei erau castrați. În *Grecia antică*, minorii beneficiau de un tratament special. Platon (427–347 î.e.n.) arăta că un copil, întocmai ca și un nebun care a săvârșit un omor, putea fi exilat pe timp de un an, iar în caz că nu respecta termenul exilului, pedeapsa se transforma în închisoare timp de 2 ani. Aristotel (384–322 î.e.n.) scrie că minorul se pedepsea doar în caz de „omucidere cu voință”².

Dreptul roman în epoca celor XII Table (sec.V î.e.n.) constituie o evoluție în privința condiției juridice a minorului delictent; legea romană făcea distincție între puber și impuber, primul având o răspundere diminuată. Un exemplu elocvent este oferit de Ion Peretz în „Originile Dreptului Roman” astfel, dacă puberul în caz de furt, putea fi omorât de către victimă după ce era bătut cu nuielele, pentru aceeași faptă impuberul era doar bătut cu nuielele și trebuia să plătească despăgubiri prin cei care exercitau autoritatea părintească asupra lui. *Legiuirea lui Iustinian* prevedea că minorul până la 7 ani este incapabil și nu răspundea penal, între 7–14 ani răspundea doar dacă a făcut fapta cu „pricepere”, la 18 ani era vârsta tineretii depline și după 25 ani era asimilat adultului.

În *legiuirile barbare* limita de la care minorul răspundea penal era la împlinirea vârstei de 12 ani, iar în dreptul canonic la 7 ani³.

Evul mediu și Renașterea

Primele legiuiri românești care se referă la sancționarea minorilor au fost „*Cartea Românească de Învățătură*” (1646, Iasi) editată de Vasile Lupu și „*Îndreptarea Legii*” (1652, Târgoviște) a lui Matei Basarab. În aceste lucrări minorii sub 7 ani sunt considerați incapabili și nu răspund penal, celor

2 Nicolae Popa, „*Teoria Generală a Dreptului*”, Editura Actami, 1996.

3 *Ibidem*, p. 13.

între 7–14 ani li se aplicau pedepse ușoare, iar baietii între 14–20 ani și fetele între 12–25 ani beneficiau de o micșorare a pedepsei⁴.

În „*Legiuirea lui Caragea*” (1818) minoritatea își păstrează aceleași limite. Până la 7 ani minorul nu răspundea penal, între 7–14 ani „se osândește după împrejurări la bătaie sau la închisoare în vreo mânăstire”. La segmentul de vârstă între 1–5 ani se făcea diferențiere de clasă socială (fii de boier nu sunt supuși bății); între 14–20 ani pentru infracțiunile care aveau prevăzută pedeapsa cu moartea pentru infractorii majori, maximul pedepsei admis era 10 închisoare. O particularitate a acestei legi este creerea posibilității pentru nevârstnici (20–25 ani) de a cere domnitorului „iertarea vârstei”⁵.

Sub influența iluminiștilor apar în a doua parte a secolului XVIII-lea, lucrări ce vor juca un rol important în evoluția științelor penale. Una din cele mai importante lucrări aparține lui *Cesare Bonesana Beccaria*, „*Dei Delitti e delle pene*” (1764), în care autorul pledează cu convingere pentru „ridicarea omului împotriva violenței” și a sistemului inchizitorial, subliniind importanța prevenirii delictelor și rolul pedepselor⁶.

La rândul său, *Jeremy Bentham* în lucrările sale „*An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*” (1780) și „*Panopticon: or the Inspection House*” (1787) dezvoltă principiul utilitarismului, pledează pentru o umanizare a sistemului penal și anticipează reforma sistemului execuțional penal⁷.

Aceste opere juridice magistrale ar fi fost lisite de suport practic dacă nu s-ar fi ținut cont de ele la reactarea *Codului Francez din 1791* bazat pe principiile egalității în fața legii și legalității sancțiunii. Reproșul care i se aduce acestui cod este ignorarea circumstanțelor în particularizarea pedepselor și a motivelor care determina criminalitatea. Delicventul minor beneficia de același tratament ca și majorul, bolnavul era tratat ca și cel sănătos.

Concepțiile criminologice apărute în epocă aduc schimbări și în codurile moderne românești – *Condica Criminaliscească* a lui Ion Sandu Sturdza, (1826) și *Condica Criminală* a lui Barbu Știrbei, (1852). Se renunță

4 *Ibidem*.

5 *Ibidem*.

6 Tudor Amza, „*Criminologie*”, 2000, p. 23.

7 Graham Gilles, „*Rolul Integrării sociale în Pedepsirea Infractorilor*”, în *Revista de Cercetări Penitenciare*, nr. 1/1995 p. 128.

la pedeapsa bătaii, se ridică limita răspunderii penale la 8 ani, iar pentru minorii între 8–15 ani puteau fi pedepsiți doar dacă se dovedea premeditarea. În acest caz durata pedepsei era între 3 luni – 3 ani și se executa într-o mănăstire, dacă nu se dovedea premeditarea erau încredințați părinților pentru îngrijire, supraveghere și sub răspunderea civilă a acestora. Minorii între 15–21 ani răspundeau necondiționat. Alte inovații erau: separarea în închisori a minorilor de majori, crearea unei jurisdicții speciale pentru această formă de delicvență, individualizarea pedepselor.

Epoca modernă

Primul *Cod Penal Român* apărut în 1865 reglementează tratamentul penal aplicat minorilor. Până la vârsta de 8 ani nu răspund penal, între 8–15 ani se prezumă lipsa de pricepere care înlătură caracterul penal al pedepsei, putându-se face proba contrară. În prima situație sunt încredințați părinților spre educare, sau sunt trimiși la o mănăstire fără să se depășească 20 de ani. Tinerii între 15–20 ani beneficiază de o reducere a pedepsei, dar răspund penal necondiționat. Acest cod reglementează creerea unor instituții de reeducare a minorilor delicvenți, dar abia în 1914 ia naștere la *Mălureni* (Argeș) o *colonie disciplinară* al cărei scop era reeducarea cerșetorilor și a vagabonzilor minori – viitori candidați la închisoare. La 31 martie 1919 și-a început activitatea primul *Institut de Educație Corectivă Român* la *Gherla* (Ardeal), înființat în anul 1886. În acest institut erau internați minorii neînfractori dar și minorii infractori care după executarea pedepsei cu închisoarea, erau supuși educației coercitive până la majorat. Deși institutul era organizat după principii moderne erau menținute și pedepsele cu bătaia, cu nuiua și carcera.

Curentul pozitivist aflat la summul existenței sale în Europa aduce cu el o alta percepție asupra crimei și a dreptului penal. Reprezentanții poziviști: *Cesare Lombroso*, *Enrico Ferri*, *Raffaele Garofalo*, *Adolphe Jacques Quetelet*, *Andre-Michel Guerry*, *Henry Mathew* deși provin din țări diferite, cu legislații diferite, teoriile lor au ca puncte comune centrarea studiului criminologic asupra făptuitorului, teoria deterministă ca fundament al acțiunii umane, teoria proporționalizării pedepsei cu pericolozitatea făptuitorului.

Aproximativ în aceeași perioadă se desfășoară la Iași, sub conducerea pedagogului Constantin Meissner, o adevărată campanie în vederea înființării unor școli speciale pentru copiii cu „rele porniri”. În 1910 i-a naștere

la inițiativa acestuia „Societatea Ocrotirea Copiilor” cu scopul de a întemeia o școală pentru minorii delicvenți și cei aflați în pericol de a deveni delicvenți. Aceasta școală urma să funcționeze pe lângă Mănăstirea Bistrița. Spiru Haret, în acel moment ministrul cultelor a alocat acestei instituții un buget de 5000 lei. Venirea primului război mondial a întrerupt aceasta inițiativă.

Perioada primului război mondial aduce la cunoștința publicului larg concluziile *Școlii de la Chicago* prin apariția în 1914 a cărții *Dr. William Healy, „The Individual Delinquent”* bazată pe cercetările clinice de caz. În aceeași perioadă are loc prima *Conferință Națională de Drept Penal și Criminologie* (S.U.A.), când se înființează *Institutul American de Drept Penal și Criminologie*, unul din cele mai importante foruri de resort. În 1924 *Edwin Sutherland* publică cartea „*Criminology*” ce pune bazale unei teorii noi, implicit a unei orientări noi care domină o perioadă criminologia americană. Aceasta este teoria asocierii diferențiate care explică comportamentul criminal ca unul de imitație, învățat⁸.

Situația socială de la sfârșitul primului război mondial din România creează oportunitatea realizării reformei juridice. Cele mai importante acte normative în materia delicvenței juvenile elaborate în aceasta perioadă sunt: „*Legea pentru înfrângerea vagabondajului și cerșetoriei și pentru protecția copiilor*” (D.2908/4 iulie 1921) și „*Legea asupra închisorilor și institutelor preventive*” (M.O. 167/30 iulie 1929).

„*Legea pentru înfrângerea vagabondajului și cerșetoriei și pentru protecția copiilor*” prevede: înființarea școlilor de îndreptare și ocrotire, a unor colonii de muncă pentru minorii vagabonzi și cerșetori, sau care „exercită meserii nepotivite cu vârsta lor”; înființarea unor birouri de triaj care să asigure depistarea urgentă, cercetarea și înaintarea cauzelor pentru judecare.

Cea de-a doua lege creează cadrul legal pentru înființarea instituțiilor corecționale pentru minorii părăsiți, vagabonzi, întârziați mintal sau cu purtări rele. Aceste instituții au ca scop principal calificarea într-o meserie. Cele două legi deși se limitează la câteva infracțiuni, au contribuit la cristalizarea unui sistem de tratament modern pentru infractorii minori.

Codul Penal de la 1936 încheie procesul de unificare juridică din România. Majoratul penal a fost fixat la 19 ani. Se disting două etape de vârstă ale minorului: până la 14 ani (minorul nu răspunde penal) și între

8 *Ibidem, loc. cit.*

14–19 ani când minorul nu este responsabil pentru săvârșirea faptei afară de cazul când se dovedește că a lucrat cu discernământ. Pentru ambele categorii sunt prevăzute măsuri cu caracter preventiv-educativ, tutelare și de protecție, care încetează la împlinirea vârstei de 21 ani. Pentru adolescenții care au lucrat cu discernământ se poate lua una din măsurile de siguranță: libertate supravegheată, educație corectivă, iar ca pedepse se prevedeau: mustrea sau închisoarea corecțională.

Prin Codul de Procedură Penală se înființează *instanțele pentru minori*, iar măsurile de siguranță se executa în *Institute de Educație Corectivă* în care copiii sunt separați de adolescenți, fetele de băieți. Dacă după un an de la internare minorul a dat probe de îndreptare obținând calificativul foarte bine, Comisia de Supraveghere încredința minorul reprezentantului legal. Minorii care nu se adaptau tratamentului comun erau supuși unui tratament individual sau erau repartizați într-un grup de internați greu adaptabili⁹.

Minorii condamnați la închisoare corecțională sau detențiune simplă își executau pedeapsa în cadrul institutelor de corecție. În funcție de gravitatea faptei se individualiza și regimul de deținere (regim de izolare de noapte, de zi).

Pe plan internațional, activitatea în domeniul criminologiei se reia în 1934, când se înființează, la Paris, *Societatea Internațională de Criminologie*, cu scopul promovării la nivel internațional a studiului științific al fenomenului criminalității. Astfel, în 1946, Consiliul Eco-nomic și Social al O.N.U. a însărcinat *Comisia pentru Probleme Sociale* să studieze mecanismele eficiente ce ar putea fi promovate pentru prevenirea criminalității și pentru recuperarea delicvenților.

În România, dispozițiile speciale referitoare la regimul juridic aplicat infractorilor minori se păstrează în *Codul Penal de la 1948*. Modificările acestui cod vor apărea destul de repede. Prin *Decretul 75/ 30 august 1951* se transfera responsabilitatea reeducării delicvenților minori Ministerului Afacerilor Interne. Acesta creează *colonii de educare* pentru minorii cu probleme de adaptare socială. O altă modificare o aduce *Hotărârea Consiliului de Miniștrii 809/4 iunie 1954* conform căreia Ministerului Afacerilor Interne îi revine obligația de a crea *puncte de primire* regionale, interregionale în care să fie îndrumați copiii între 3–18 ani, cei sub 3 ani fiind în grija Ministerului Sănătății prin intermediul „*Casei Copilului*”¹⁰.

9 *Ibidem, loc. cit.*

10 Nicolae Popa, *op. cit.*

Perioada comunistă

Prin *Decretul 212/ 17 iunie 1960* se menționează că nu se aplică pedeapsa cu moartea infractorilor minori, nu se aplică pedeapsa amenzii decât infractorilor care au minim 15 ani și avere proprie sau profesie. În același an prin *Decretul 213/ 18 iunie 1960* se revine la procedura judiciară pentru minorii neinfractori existent în Codul Penal de la 1936 (art. 144, art. 597).

La 1 ianuarie 1969 a intrat în vigoare un nou *Cod Penal*. Acesta renunță la clasificarea în crime și delikte și adoptă conceptul generic de infracțiune pentru orice fapt ilicit cu natură penală. Acest cod este în vigoare și azi, cu mici modificări.

Conform acestui cod minoritatea nu mai este considerată ca o circumstanță personală, ci ca o stare tranzitorie, de devenire a faptului-torului cu o problematică specifică.

Sunt prevăzute 3 categorii de vârstă. Prima categorie este formată din *minorii sub 14 ani* care fiind considerați a nu avea capacitatea psiho-fizică de a înțelege consecințele faptelor lor, nu răspund penal¹¹.

A doua categorie privește *minorii între 14–16 ani*. Aceștia beneficiază de prezumția legală de incapacitate penală, dar cu caracter relativ, care poate fi răsturnat prin proba contrarie.

Ultima categorie include *minorii între 16–18 ani*, considerați a avea, în mod absolut, capacitate penală. Caracterul absolut nu exclude posibilitatea pentru aceștia de a dovedi că se găsesc în vreuna din situațiile reglementate de art. 48–49 (stări patologice sau anormale), care înlătură răspunderea penală.

Minorii predelicvenți și cei care nu răspund penal pentru faptele comise vor fi supuși măsurilor educative și sociale adoptate de *organele de protecție socială*. Reglementări asemănătoare sunt întâlnite și în alte legislații: *Legea Scotiana din 1968* instituie competențe pentru fiecare autoritate legală (Children's Penal), *Decretul-Lege nr. 314/ 27 octombrie 1968* din *Portugalia* prin care se instituie Comisia de Protecție a Copilului sub 12 ani (vârsta minimă a răspunderii penale), *Social Service Act* de la 1 ianuarie 1982 în *Suedia*, în *Canada* (în special în provincia Quebec) au intrat în vigoare o serie de acte normative (1974, 1977, 1982) care au lărgit competența organismelor extrajudiciare în materie.

11 Constantin Mittrache, Dongoroz, „*Drept Penal Special*”, Editura Actami, 1999.

Prin *Decretul nr. 218/1977* sunt instituite măsurile educative ce pot fi acordate de către instanță, delicvenților juvenili. În general aceste măsuri au fost păstrate, cu excepția celei privind încredințarea minorului colectivului în care acesta muncește sau învață. Conform acestui decret, în anumite condiții delicventul juvenil poate fi sancționat cu închisoarea. Termenele în care este instituită această măsură sunt de jumătate față de cuantumul acordat pentru aceeași infracțiune, în condiții similare, majorului¹².

Perioada postdecembristă

Evoluția societății românești postdecembriste a determinat unele schimbări și în materia delicvenței juvenile. Astfel prin *Legea nr. 104/1992* au fost abrogate atât *Decretul nr. 218/1977* cât și *Legea nr. 59/1968*, prevăzându-se, de asemenea, că pedeapsa închisorii ce se aplica minorilor se reduce la jumătate.

Ulterior *Legii nr. 104/1992* și în conformitate cu dinamica delinvențională, pentru a facilita situația minorilor în dificultate a fost aprobată *Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 26/1997*. În capitolul III, a acestui act normativ este reglementată situația juridică a delicventului juvenil. Împotriva acestuia se pot lua doar măsuri educative – mustrarea, libertatea supravegheată, internarea într-un centru de reeducare, internarea într-o instituție medical-educativă.

Prin *Rezoluția 1991/ 1 februarie 1992*, a Consiliului Economic și Social din cadrul O.N.U. s-a creat o *Comisie Interguvernamentală pentru Prevenirea Criminalității și a Justiției Penale* (aceasta instituție nu e de dată recentă, existând sub diverse denumiri încă din 1946), 3 ani mai târziu creându-se o Divizie Specializată cu sarcina de a formula opțiuni de politică penală și de promovare a rezoluțiilor O.N.U. în acest domeniu¹³.

Un rol important în dezvoltarea criminologiei îl are și *Direcția de Probleme Criminale* din cadrul *Consiliului Europei*. Acesta a elaborat mai multe studii în ceea ce privește delicvența juvenilă, precum: „Delicvența juvenilă în Europa după război” (Strasbourg, 1960), „Eficacitatea programelor în curs privind prevenirea delicvenței juvenile” (1963), „Presa și protecția tinerilor” (1967), „Cinematograful și protecția tinerilor” (1968), „Rolul școlii în prevenirea delicvenței juvenile”(1972), „Tendințe în

12 *Ibidem*.

13 Ortansa Brezeanu, „*Delincvența Juvenilă în Uniunea Europeană*”, revista „Dreptul”, nr. 3/1996, p. 14.

reeducarea adolescenților și a tinerilor adulți” (1974), „Transformările sociale și delincvența juvenilă” (1979), „Raport asupra decriminalizării” (1980), „Prevenirea delincvenței juvenile, rolul instituțiilor de socializare într-o societate în evoluție” (1982)¹⁴.

Conferințele de politică penală constituie o formă importantă de activitate a Consiliului Europei în materia delincvenței juvenile.

Un loc important în orientările de principiu ale Consiliului Europei îl ocupă ideea depenalizării unor fapte săvârșite de minori, precum și ideea evitării procedurii judiciare pentru sancționarea faptelor săvârșite de minori.

Noul Cod de Procedură Penală publicat în Monitorul Oficial, nr. 486 din 15.07.2010 alocă un capitol distinct minorității din punct de vedere al răspunderii penale.

Ca modificări fundamentale se numără reducerea vârstei de la care minorul răspunde penal de la 14 la 13 ani, înscriindu-se astfel într-o tendință europeană a dreptului european al minorilor, de exemplu în Franța, Marea Britanie și Elveția limita de vârstă de la care minorul răspunde penal este de 10 ani, în Grecia și Olanda de la 12 ani. Astfel, poltrivi art.114 din Noul Cod de procedură penală minorul care nu a împlinit vârsta de 13 ani nu răspunde penal. Minorul care are vârsta între 13 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ. Minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal potrivit legii.

O altă modificare legislativă vizează tendința reducerii numărului și caracterului măsurilor privative de libertate în favoarea celor educative, astfel față de minorul care, la data săvârșirii infracțiunii, avea vârsta cuprinsă între 13 și 18 ani se ia o măsură educativă neprivativă de libertate. Se poate lua o măsură educativă privativă de libertate în următoarele cazuri: a) dacă a mai săvârșit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat; b) atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detenția pe viață.

Măsurile educativă neprivative de libertate sunt: a) stagiul de formare civică; b) supravegherea; c) consemnarea la sfarsit de saptamana; d) asistarea zilnică. Măsurile educativă privative de libertate sunt: a) internarea într-un centru educativ; b) internarea într-un centru de detenție.

¹⁴ Tudor Amza, „Criminologie”, 2000, p. 43-45.

O altă inovație legislativă privește referatul de evaluare. Potrivit art.117 din Codul de Procedură Penal *în vederea efectuării evaluării minorului*, instanța va solicita serviciului de probatiune întocmirea unui referat care va cuprinde și propuneri motivate referitoare la natura și durata programelor de reintegrare socială pe care minorul ar trebui să le urmeze, precum și la alte obligații ce pot fi impuse acestuia de către instanța. Referatul de evaluare privind respectarea condițiilor de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse se întocmește în toate cazurile în care instanța dispune asupra măsurilor educative ori asupra modificării sau încetării executării obligațiilor impuse, precum și la terminarea executării măsurii educative.

Supravegherea zilnică nu presupune o implicare directă a serviciului de probatiune în realizarea activităților din programul minorului, rolul acestui serviciu fiind doar acela de a monitoriza modul în care minorul își respectă programul obișnuit. În schimb, asistarea zilnică, presupune o intervenție activă a serviciului de probatiune, care întocmește programul zilnic al minorului, incluzând în acest program – alături de elementele obișnuite în raport de vârstă și situația școlară sau profesională a minorului și pe cele impuse de instanța judecătorească potrivit art. 122 – mai exact, orice activitate necesară realizării scopului măsurii educative.

Bibliografie:

- [1] Amza, Tudor, „*Criminologie*”, 2000.
- [2] Brezeanu, Ortansa, „Delincvența Juvenilă în Uniunea Europeană”, în revista „Dreptul”, nr. 3/1996.
- [3] Dongoroz, Constantin-Mitrache, „*Drept Penal Special*”, Editura Actami, 1999.
- [4] Gilles, Graham, „*Rolul Integrării sociale în Pedepsirea Infractorilor*”, Revista de Cercetări Penitenciare, nr. 1/1995 p. 128
- [5] Popa, Nicolae, „*Teoria Generală a Dreptului*”, Editura Actami, 1996.